STOWARZYSZENIE EKONOMISTÓW ROLNICTWA I AGROBIZNESU
Roczniki Naukowe ● tom XVIII ● zeszyt 3

Lilianna Jabłońska, Lidia Gunerka, Andrzej Hornowski

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

PRODUKCJA WARZYW W POLSCE I WYBRANYCH KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ W LATACH 2000-2014

VEGETABLES PRODUCTION IN POLAND AND SAME EUROPEAN UNION COUNTRIES IN THE YEARS 2000-2014

Słowa kluczowe: warzywa, powierzchnia uprawy, zbiory, plony

Key words: vegetables, cultivation area, harvests, yields

JEL codes: Q13

Abstrakt. Określono zmiany w powierzchni upraw i zbiorach warzyw gruntowych w Polsce i wybranych krajach UE. Z badań wynika, że Polska zajmuje ciągle 4. miejsce w UE, ale obecnie *ex aequo* z Holandią. Areał upraw i zbiory ogółem w Polsce były przez 14 lat na stabilnym poziomie przy spadku produkcji kapusty, marchwi, buraków i cebuli, a plony i średni areał uprawy jest najniższy wśród badanych krajów. Badania wykazały, że istnieje rynek zbytu na warzywa będące podstawą polskiej produkcji, ale konieczne jest szybsze zwiększanie produktywności powierzchni i poprawa struktury obszarowej upraw.

Wstęp

Polska od lat należy do największych producentów warzyw w Europie zajmując 3. i 4. miejscu po Włoszech, Hiszpanii i Francji [Juszczak 2005, Filipiak, Maciejczak 2008, Kapusta 2014]. W latach 1950-2001 produkcja warzyw wzrosła o

280%, a od 2001 roku do połowy pierwszej dekady XXI wieku utrzymywała się na podobnym poziomie z niewielką tendencją malejącą [Filipiak 2006]. Średni roczny zbiór warzyw gruntowych w latach 2003-2007 wynosił 4,4-4,9 mln t i stanowił około 9% zbiorów warzyw we wszystkich 27 krajach Unii Europejskiej (UE-27) [Filipiak, Maciejczak 2008, Kierczyńska 2008]. Równocześnie malał areał ich uprawy, co oznacza osiąganie coraz wyższych plonów. W latach 1970-2004 plony cebuli wzrosły z 13,9 do 21,1 t, kapusty z 24,6 do 42,2 t, marchwi z 19,6 do 30,5 t [Filipiak 2006]. Były one jednak wyraźnie niższe niż w krajach rozwiniętych. Plony cebuli były 2,7 razy mniejsze niż w Holandii i 1,9 razy niż we Francji [Juszczak 2008]. Polskie warzywnictwo cechuje także duże rozdrobnienie produkcji [Filipiak 2006, Jabłońska i in. 2013], a także dominacja trzech gatunków – kapusty z malejącym udziałem, oraz marchwi i cebuli z rosnącym udziałem do połowy pierwszego dekady XXI wieku [Juszczak 2008, Nosecka i in. 2012]. Jest to sektor o dużym znaczeniu społeczno-gospodarczym. Produktywność warzyw z 1 ha jest ponad 10-krotnie wyższa niż roślin typowo rolnych [Jabłońska, Olewnicki 2014] i 3,4 razy większa niż całej produkcji rolnej [Ziętara, Sobierajewska 2012], a popyt na warzywa będzie rósł ze względu na ogromne ich znaczenie w codziennej diecie. Uzasadniony jest więc dalszy rozwój tego sektora, co czyni koniecznym systematyczne śledzenie zmian zachodzących w produkcji warzyw nie tylko w Polsce, ale również ze względu na strukturalne uzależnienie polskiego warzywnictwa od eksportu [Kapusta 2014] oraz rosnącą liberalizację handlu i wzrost eksportu z krajów afrykańskich [Dolan, Humphrey 2001, Brown 2005, Bunte 2005], w innych krajach europejskich. Celem pracy jest analiza zmian w produkcji warzyw gruntowych w Polsce na tle zmian w wybranych krajach UE w latach 2000-2014.

Materiał i metodyka badań

W pracy badano zmiany w areale upraw i zbiorach warzyw gruntowych w Polsce oraz we Włoszech, Francji i Hiszpanii – największych producentach, w Niemczech – liczącym się importerze oraz w Holandii – czołowym ich eksporterze. Zmiany analizowano w odniesieniu do całej produkcji i do wybranych gatunków warzyw mających największe znaczenie w polskim warzywnictwie – kapusty, marchwi, cebuli i buraków oraz kalafiorów, będących przykładem warzywa o mniejszym znaczeniu. Badano udział krajów w unijnej powierzchni i zbiorach warzyw ogółem i wybranych gatunków, udział gatunków w areale uprawy i zbiorach warzyw w danym kraju oraz kierunek i dynamikę zmian obu wielkości w latach 2000-2012. Analizowano także zmiany średniego areału upraw i plonów, których poziom wpływa na konkurencyjność gospodarstw i sektora warzywniczego. Średni areał analizowano, ze względu na dostępność danych, w latach 2005-2013. W pracy posługiwano się wskaźnikami procentowymi i indeksami o stałej podstawie, wyznaczonymi dla okresów 5-letnich (duża zmienność zbiorów). Dynamikę zmian określono jako średnią roczną zmianę w procentach przy wykorzystaniu funkcji wykładniczej.

Wyniki badań

W latach 2010-2014 Polska umocniła swoją pozycję wśród czołowych producentów warzyw w UE. Choć udział Polski w unijnej powierzchni ich uprawy obniżył się z 11,9 do 11,0%, to udział w zbiorach wzrósł z 9,0 do 9,8% (tab.1). Równocześnie zmalał udział trzech głównych krajów, czyli Włoch, Hiszpanii i Francji, co spowodowało, że zmniejszył się dystans między nimi a Polską. Pod względem areału Polska uplasowała się na 3. pozycji *ex aequo* z Francją, której udział zmniejszył się z 16,2 do 11,0%. Udział Francji w zbiorach zmniejszył się z 12,4 do 11,6%, stąd różnica w udziale obu krajów zmniejszyła się z 3,4 do 1,8 p.p. W przypadku Włoch spadek udziału w zbiorach UE był nieznaczny, przy obniżeniu się aż o 7 p.p. udziału w areale uprawy. Włochy w dalszym ciągu zajmowały 1. miejsce w unijnej produkcji warzywniczej. Swoją 2. pozycję utrzymała również Hiszpania, ale z udziałem niższym o 4,7 p.p. w odniesieniu do areału i zbiorów. Jeśli chodzi o Niemcy i Holandię, to ich udział był kilkuprocentowy, ale w Niemczech rósł on w obu przypadkach, a w Holandii rosnącemu udziałowi w zbiorach towarzyszył spadek udziału w powierzchni. Należy podkreślić, iż w latach 2010-2014 udział Holandii w unijnych zbiorach warzyw był niższy jedynie o 0,1 p.p. niż Polski, przy udziale w areale niższym aż 7,2 p.p.

Zmieniające się znaczenie analizowanych krajów w unijnej produkcji to efekt zmian powierzchni upraw i zbiorów, odmiennych w każdym z nich. W trzech czołowych krajach-producentach w latach 2000-2014 miał miejsce systematyczny spadek obu wielkości. Spadek areału uprawy

Tabela 1. Udział krajów w powierzchni uprawy i zbiorach warzyw gruntowych w UE w latach 2000-2014
Table 1. The countries' share in the cultivation area and harvest of field vegetables in the EU over the 2000-2014

Kraj/*Country*	Powierzchnia/*Area*			Zbiory/*Harvest*		
	2000-2004	2005-2009	2010-2014	2000-2004	2005-2009	2010-2014
	udział/*share [%]*					
Włochy/*IT*	27,8	24,4	20,8	27,3	24,6	25,2
Hiszpania/*ES*	22,0	17,9	17,3	24,9	20,5	20,2
Francja/*FR*	16,2	13,9	11,0	12,4	11,3	11,6
Polska/*PL*	11,9	9,6	11,0	9,0	7,8	9,8
Niemcy/*DE*	5,6	5,8	6,1	5,8	6,0	6,5
Holandia/*ES*	4,6	4,5	3,8	8,0	8,1	9,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat
Source: own study based on Eurostat data

Tabela 2. Zmiany powierzchni uprawy i zbiorów warzyw gruntowych w latach 2000-2014
Table 2. Changes in the cultivation area and harvests of field vegetables over the 2000-2014

Kraj/*Country*	Powierzchnia/*Area*			Zbiory/*Harvest*				Średnie roczne tempo zmian/*Average annual rate of change [%]*	
	2000-2004	2005-2009	2010-2014	2000-2004	2005-2009	2010-2014			
	tys. ha/*thous. ha*			mln t			kg/1M	areał/*area*	zbiory/*harvest*
Włochy/*IT*	500	462	416	14,1	13,8	12,5	209,0	-2,1	-1,2
Hiszpania/*ES*	397	340	346	12,9	11,5	10,0	214,4	-1,6	-2,5
Francja/*FR*	291	253	221	6,4	6,3	5,8	88,3	-3,0	-1,0
Polska/*PL*	214	181	220	4,7	4,4	4,8	127,1	0,1	0,3
Niemcy/*DE*	101	110	122	3,0	3,3	3,2	39,1	1,9	0,6
Holandia/*NL*	82	86	77	4,7	4,4	4,8	287,1	-0,7	1,6

Źródło: jak w tab. 1
Source: see tab. 1

największy był we Francji, następnie we Włoszech i w Hiszpanii – wynosił średniorocznie odpowiednio –3,0, –2,1 i –1,6% (tab. 2). Z kolei zbiory najsilniej obniżały się w Hiszpanii, bo o –2,5% rocznie, przy spadku o –1,2% we Włoszech i –1,0% we Francji. Spadek areału upraw miał miejsce także w Holandii, ale był on na poziomie jedynie -0,7% i towarzyszył mu wyraźny wzrost zbiorów, bo o 1,6% średnio rocznie. W latach 2010-2014 zbiory warzyw w Holandii osiągnęły 4,8 mln t i były wynikiem wyłącznie zwiększania produktywności z jednostki powierzchni. Taki sam poziom zbiorów notowano w tych latach również w Polsce, ale w całym wieloleciu rosły jedynie o 0,3% rocznie i tylko częściowo było to wynikiem wzrostu plonów, gdyż równocześnie o 0,1% rocznie rosła powierzchnia uprawy. Ponadto ten sam poziom zbiorów w ostatnim okresie uzyskiwano na areale 2,5-krotnie wyższym w Polsce niż w Holandii. Szybciej niż w Polsce rosła w latach 2000-2014 produkcja warzyw gruntowych w Niemczech – średni roczny wzrost areału uprawy wynosił 1,9%, a zbiorów 0,6%. Należy jednak zaznaczyć, że Niemcy były relatywnie małym producentem, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca bardzo małym (tab. 2). W ostatnim podokresie niemieckie zbiory warzyw stanowiły 67% zbiorów w Polsce i Holandii, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły jedynie 39,1 kg, podczas gdy w Polsce 127,1 kg, a w Holandii 287,1 kg.

Niezależnie od kierunku zmian w areale upraw i zbiorach, we wszystkich analizowanych krajach zmniejsza się liczba gospodarstw warzywniczych. Największy spadek odnotowano w Polsce, bo aż o 67,5% (tab. 3). W drugim kraju z kolei – Włoszech był to spadek o 31,3%, a w Hiszpanii i Niemczech o 24,4 i 22,9%. Wolniej ubywało gospodarstw warzywniczych w Holandii – o 13,7%, a najmniejszy spadek miał miejsce we Francji – o 5,2%. We Francji, jako jedynym spośród analizowanych krajów, w większym stopniu zmniejszał się areał uprawy niż liczba gospodarstw warzywniczych, co wpłynęło na zmniejszenie się w tym kraju średniej powierzchni uprawy warzyw w gospodarstwie z 6,62 do 5,79 ha. W dalszym ciągu jednak Francja plasowała się pod tym względem na 3. miejscu. Największy średni areał uprawy występował w Holandii i Niemczech, przy czym w tych ostatnich wzrósł między badanymi okresami o 39,99, a w Holandii tylko o 13,71%. W latach 2010-2013 wyniósł odpowiednio 10,20 i 9,51 ha. Bardziej rozdrobniona struktura obszarowa występował we Włoszech i Hiszpanii. Pomimo wzrostu średniego areału uprawy o około 23%, w omawianym okresie wyniósł on 4,44 i 3,29 ha. W największym stopniu (ponad 3-krotnie), zwiększyła się średnia powierzchnia uprawy warzyw w polskich gospodarstwach, ale w dalszym ciągu była na bardzo niskim poziomie. W latach 2010-2013 wynosiła jedynie 1,7 ha, co stanowiło 78,1% średniej w UE, podczas gdy w Holandii i Niemczech była 4,4 i 4,7 razy wyższa niż średnia unijna. Był to czynnik obniżający naszą pozycję konkurencyjną i był barierą we wdrażaniu postępu technicznego i technologicznego, w podnoszeniu produktywności ziemi, wydajności pracy i dochodowości gospodarstw, utrudnia sprostanie wymaganiom dużych odbiorców.

Tabela 3. Średnia powierzchnia uprawy warzyw w gospodarstwie w latach 2005-2013
Table 3. The average area of vegetables cultivation in the farm over the 2005-2013

Kraj/*Country*	Liczba gospodarstw/ *Number of farms*			Średni areał uprawy w gospodarstwie/ *Average area of cultivation in the farm*				
	2005-2007	2010-2013		2005-2007	2010-2013		2005-2007	2010-2013
	tys./*thous.*		2005-2007 = 100	ha		2005-2007 = 100	EU = 100	
Włochy/*IT*	139,1	95,7	68,7	3,61	4,44	122,9	240,7	204,4
Hiszpania/*ES*	142,4	107,6	75,6	2,68	3,29	123,2	178,4	151,2
Francja/*FR*	39,8	37,7	94,7	6,62	5,79	87,4	441,9	265,5
Polska/*PL*	434,8	141,1	32,5	0,54	1,70	314,8	36,0	78,1
Niemcy/*DE*	13,8	77,1	77,1	6,79	9,51	140,0	455,9	440,0
Holandia/*NL*	9,5	8,2	86,3	8,97	10,20	113,7	602,7	468,4

Źródło: jak w tab. 1
Source: see tab. 1

W Polsce w produkcji warzyw gruntowych w dalszym ciągu dominowała kapusta i marchew, choć ich łączny udział w zbiorach w badanym okresie obniżył się z prawie 50 do 37,7% (tab. 4). Był to głównie spadek udziału kapusty z 32,4 do 21,7%, gdyż udział marchwi zmniejszył się tylko o 1 p.p. Polska była największym producentem tych warzyw w UE z udziałem w łącznych zbiorach 47,1 i 18,1%. Liczącym się producentem kapusty z rosnącym udziałem z 15,1 do 20,0% były Niemcy. Wzrósł również ich udział w unijnych zbiorach marchwi (z 9,7 do 13,5%) i przewyższył nieznacznie udział Francji i Włoch, w których zbiory marchwi obniżały się corocznie o 1,5-2,0%. W zbiorach warzyw w Polsce duży udział (12% w ostatnim 5-leciu) miała także cebula, ale większą rolę odgrywała w warzywnictwie holenderskim z rosnącym udziałem z 22,7 do 28,0% w zbiorach warzyw w Polsce. Wzrósł także udział Holandii w unijnych zbiorach cebuli. W latach 2010-2014 wyniósł 23,4% i był tylko nieznacznie niższy od udziału czołowego producenta – Hiszpanii (24,8%). Polska była na 3. pozycji z udziałem 15,5% oraz była największym producentem buraków, dostarczając przeciętnie 50-60% ich zbiorów w UE, ale w krajowych zbiorach warzyw ich udział obniżył się. Natomiast wzrósł udział w krajowych zbiorach kalafiorów (z 4,6 do 6,0%), jak również udział Polski w łącznych zbiorach kalafiorów w UE (z 9,7 do 13,6%). Był to efekt rozwoju ich uprawy w Polsce, a zmniejszania we Francji i Włoszech, dwóch istotnych producentach. Ten gatunek był jedynym wśród badanych, którego produkcja w Polsce rosła. W przypadku kapusty, marchwi, cebuli i buraków notowany był wyraźny spadek areału upraw (o –3,0, –4,0% rocznie) i nieznacznie wolniejszy ich zbiorów. Spadkowe tendencje widoczne były też w Hiszpanii, we Francji i Włoszech. Wzrost zbiorów oraz wzrost lub niewielki spadek areału uprawy miał miejsce natomiast w Holandii i Niemczech.

Generalnie w latach 2000-2014 we wszystkich krajach odnotowano wzrost plonów badanych gatunków warzyw. W przypadku cebuli i marchwi najsilniej rosły one w Polsce, odpowiednio o 2,0 i 2,8% rocznie (tab. 5). Wysoki wzrost plonów cebuli odnotowano także w Hiszpanii i Niemczech (o 1,5 i 1,4% rocznie), a marchwi w Niemczech (o 1,7% rocznie). Relatywnie wysoki był w Polsce również wzrost plonów kapusty i buraków (o 1,4 i 1,7% rocznie), a wyższa dynamika była jedynie w Hiszpanii (o 1,7 i 2,6% rocznie) i w przypadku buraków w Niemczech (o 2,1% rocznie). W mniejszym stopniu rosły w Polsce plony kalafiorów i brokułów, bo tylko o 0,7% rocznie, podczas gdy we Włoszech był to wzrost o 2,5%. Na uwagę zasługuje Holandia, w której plony warzyw rosły relatywnie bardzo wolno (z wyjątkiem marchwi), a kalafiorów nawet obniżały się. Ale jest to kraj o bardzo wysokim od lat absolutnym poziomie plonów. W latach 2010-2014 plony kapusty (80,1 t/ha), marchwi (57,8 t/ha) i buraków (64,2 t/ha) były najwyższe

Tabela 4. Zmiany powierzchni upraw i zbiorów poszczególnych warzyw w latach 2000-2012
Table 4. Changes in the cultivation area and harvest of each vegetables over the 2000-2012

Warzywo/kraj/ *Vegatable/ country*	Udział w zbiorach warzyw w danym kraju/*Share of vegetable harvest in each country [%]*			Udział w łącznych zbiorach danego warzywa w UE/*Share of the total harvest of each vegetable in EU [%]*			Średni roczny wzrost/*Average of annual increase [%]*	
	2000-2002	2005-2007	2012-2014	2000-2002	2005-2007	2012-2014	areał/ *area*	zbiory/ *harvest*
Kapusta/*Cabbage*								
Włochy/*IT*	0,8	0,7	1,0	3,6	3,3	3,7	-2,4	-2,3
Hiszpania/*ES*	1,2	1,6	1,7	4,9	5,6	7,2	0,6	-0,8
Francja/*FR*	1,4	1,3	1,3	2,9	2,6	3,1	0,1	-0,8
Polska/*PL*	32,4	29,3	21,7	51,3	41,4	47,1	-4,2	-2,8
Niemcy/*DE*	15,7	14,0	15,3	15,1	14,5	20,0	-0,9	0,1
Holandia/*NL*	3,0	3,0	3,3	3,8	4,3	6,9	0,1	1,1
UE/*EU*	X	X	X	100,0	100,0	100,0	8,1	7,3
Marchew/*Carrot*								
Włochy/*IT*	4,3	4,3	6,0	13,5	11,5	11,5	-1,8	-1,5
Hiszpania/*ES*	3,3	3,6	3,7	9,3	8,9	8,5	-1,1	-1,0
Francja/*FR*	10,6	10,0	9,8	15,3	12,0	12,4	-2,6	-2,0
Polska/*PL*	17,3	20,7	16,0	19,2	17,3	18,1	-3,3	-0,6
Niemcy/*DE*	14,3	16,6	19,8	9,7	10,2	13,5	0,8	2,5
Holandia/*NL*	10,0	12,0	11,2	8,9	10,1	12,2	1,1	2,4
UE/*EU*	X	X	X	100,0	100,0	100,0	3,2	2,9
Cebula/*Onion*								
Włochy/*IT*	3,0	2,7	4,4	9,3	7,4	8,3	-1,3	-0,6
Hiszpania/*ES*	8,3	8,6	12,5	23,1	22,1	24,8	0,4	1,9
Francja/*FR*	6,9	5,2	7,2	9,7	6,5	7,3	-0,7	-1,1
Polska/*PL*	13,3	15,7	12,2	14,4	13,8	15,5	-3,0	-0,9
Niemcy/*DE*	10,0	11,3	18,6	6,6	7,2	8,1	3,5	4,9
Holandia/*NL*	22,7	23,8	28,0	19,9	20,8	23,4	2,8	3,6
UE/*EU*	X	X	X	100,0	100,0	100,0	3,9	3,6
Buraki/*Beetrot*								
Włochy/*IT*	0,1	0,1	.	1,6	1,2	.	-0,6	-0,9
Hiszpania/*ES*	0,1	0,2	0,4	2,3	3,0	7,7	1,0	3,6
Francja/*FR*	1,4	1,9	2,4	11,9	15,4	24,0	1,7	0,7
Polska/*PL*	8,7	8,2	6,6	57,3	45,8	60,2	-3,5	-1,8
Niemcy/*DE*	1,7	1,6	2,2	6,8	6,5	11,9	0,1	2,2
Holandia/*NL*	0,6	0,5	0,7	3,0	3,0	6,1	3,1	3,3
UE/*EU*	X	X	X	100,0	100,0	100,0	5,9	5,6
Kalafiory + brokuły/*Cauliflower and broccoli*								
Włochy/*IT*	4,6	4,0	4,7	27,7	24,1	18,2	-6,5	-4,0
Hiszpania/*ES*	3,9	3,4	5,5	21,3	19,0	24,9	1,9	0,8
Francja/*FR*	6,8	6,2	6,4	18,7	16,9	16,0	-3,2	-1,8
Polska/*PL*	4,6	5,9	6,0	9,7	11,2	13,6	1,9	2,7
Niemcy/*DE*	5,0	5,1	5,3	6,4	7,1	7,3	-0,6	0,1
Holandia/*NL*	1,3	1,3	1,1	2,2	2,5	2,4	2,2	0,4
UE/*EU*	X	X	X	100,0	100,0	100,0	-0,5	0,1

Źródło: jak w tab. 1
Source: see tab. 1

Tabela 5. Poziom i zmiany plonów poszczególnych gatunków warzyw w latach 2000-2012
Table 5. The level and changes in the yield of each vegetable species over the 2000-2012

Kraj/*Country*	Plony w wieloleciu 2010-2014/*Crops in the years 2010-2014 [t/ha]*				
	kapusta/*cabbage*	kalafior/*cauliflower**	cebula/*onion*	marchew/*carrot*	burak/*beetrot*
Włochy/*IT*	23,4	24,3	31,5	44,6	21,5
Hiszpania/*ES*	34,8	17,3	52,7	55,0	42,7
Francja/*FR*	68,1	15,8	39,8	44,7	43,8
Polska/*PL*	44,4	19,3	24,6	35,6	29,1
Niemcy/*DE*	77,1	24,1	44,7	56,9	51,6
Holandia/*NL*	80,1	12,5	47,8	57,8	64,2
UE/*EU*	36,0	17,6	36,0	45,4	32,6
Średni roczny wzrost/*Average of annual increase [%]*					
Włochy/*IT*	1,1	2,5	0,6	0,3	-0,3
Hiszpania/*ES*	1,7	-1,1	1,5	0,1	2,6
Francja/*FR*	-0,9	1,5	-0,4	0,6	0,6
Polska/*PL*	1,4	0,7	2,0	2,8	1,7
Niemcy/*DE*	0,9	0,7	1,4	1,7	2,1
Holandia/*NL*	0,7	-1,7	0,8	1,2	0,2
UE/*EU*	-0,8	0,6	-0,4	-0,3	-0,3

* kalafior + brokuł/*cauliflower and broccoli*

Źródło: jak w tab. 1
Source: see tab. 1

właśnie w Holandii, a plony cebuli (47,8 t/ha) zajmowały 2. miejsce po Hiszpanii. Wysokie plony wszystkich warzyw uzyskiwano także w Niemczech, co pokazuje, iż biorąc pod uwagę warunki glebowo-klimatyczne, możliwe jest uzyskiwanie podobnych plonów także w Polsce. Niestety, były one w dalszym ciągu na dużo niższym poziomie. Plony cebuli, buraków, kapusty, marchwi i kalafiorów w Polsce stanowiły 55, 56, 58, 63 i 80% plonów tych warzyw w Niemczech. W przypadku cebuli, marchwi i buraków Polska miała najniższe plony spośród badanych krajów. A w przypadku kapusty niższe plony od Polski uzyskiwali jedynie Włosi i Hiszpanie.

Podsumowanie i wnioski

Polska w latach 2010-2014 utrzymała swoją pozycją 4. producenta warzyw gruntowych w UE, co wynikało ze stabilnego poziomu produkcji z niewielką tendencją rosnącą przy obniżaniu się areału upraw i zbiorów we Włoszech, Hiszpanii i Francji. Pozycję tę Polska zajmowała *ex aequo* z Holandią, w której zbiory w badanym okresie rosły wyraźnie szybciej. Pozycja konkurencyjna Holandii jest jednak dużo większa, gdyż w przeliczeniu na 1 mieszkańca zbiory warzyw były 2 razy wyższe niż w Polsce, co wynikało z 3-krotnie niższego areału uprawy, plony średnio 2 razy wyższe, a średni areał upraw w gospodarstwie 6 razy wyższy. Pomimo wysokiej w Polsce dynamiki wzrostu plonów i średniego areału uprawy, są one najniższe wśród badanych krajów. Nadal Polska jest największym unijnym producentem kapusty, marchwi i buraków, a trzecim cebuli, ale ich zbiory obniżały się w naszym kraju w największym stopniu, rosły zaś w Holandii i Niemczech. W Polsce wzrastała natomiast uprawa innych gatunków warzyw, w tym kalafiorów. Wzrost w UE powierzchni uprawy i zbiorów warzyw będących podstawą polskiej produkcji, wskazuje, że ciągle istnieje na nie rynek zbytu. Stąd polscy producenci zamiast rezygnować z ich produkcji, powinni szybciej podnosić produktywność i poprawiać strukturę obszarową upraw.

Literatura

Brown Oli. 2005. *Supermarket buying power, global commodity chains and smallholder farmers in the developing world. Human Development Report*. UNDP. http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2005_brown_oli_41.pdf

Bunte Frank. 2005. *Liberalising UE imports of fruits and vegetables*. XI Congress of the EAAE (European Association of Agricultural Economists) "'The Future of Rural Europe in the Global Agri-Food System". August 24-27. Denmark: Copenhagen. http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/24473/1/cp05bu04.pdf

Dolan Catherine, John Humphrey. 2001. "Governance and trade in fresh vegetables: the impast of UK supermarkets on the African horticulture industry". *Journal of Development Studies* 37(2): 147-176, doi**:** 10.1080/713600072.

EUROSTAT. http://ec.europa.eu/eurostat.

Filipiak Tadeusz. 2006. „Produkcja oraz spożycie owoców i warzyw w Polsce". *Roczniki Naukowe SERiA* VIII (3): 33-37.

Filipiak Tadeusz, Mariusz Maciejczak. 2008. „Uwarunkowania rozwoju sektora owoców i warzyw w Polsce w latach 2004-2007". *Roczniki Nauk Rolniczych. Seria G* 95 (2): 97-108.

Jabłońska Lilianna, Lidia Gunerka, Dawid Olewnicki. 2013. „Przemiany strukturalne w polskim ogrodnictwie w latach 2002-2010". *Roczniki Naukowe Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich* 100 (3): 62-72.

Jabłońska Lilianna, Dawid Olewnicki. 2014. „Rozwój i znaczenie sektora ogrodniczego w Polsce w ostatnim półwieczu". *Roczniki Naukowe Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich* 101 (3): 25-35.

Juszczak Ksenia. 2005. „Zmiany w produkcji warzyw gruntowych w Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem cebuli". *Roczniki Naukowe SERiA* VII (1): 114-119.

Juszczak Ksenia. 2008. „Polska jako konkurent na światowym rynku cebuli". *Roczniki Naukowe SERiA* X (4): 154-160.

Kapusta Franciszek. 2014. „Produkcja i przetwórstwo warzyw w Polsce na początku XXI wieku. Nauki inżynierskie i technologie". *Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* 1 (12): 43-58.

Kierczyńska Sylwia. 2008. „Produkcja warzyw i owoców oraz ich przetwórstwo w Polsce". *Roczniki Naukowe SERiA* X 4: 167-170.

Nosecka Bożena, Anna Bugła, Dariusz Paszko, Łukasz Zaremba. 2012. Świeże warzywa. [W] *Sytuacja na światowym rynku wybranych produktów ogrodniczych i jej wpływ na polski rynek ogrodniczy*, 11-13, 36-37. Warszawa: IERiGŻ-PIB.

Ziętara Wojciech, Jolanta Sobierajewska. 2012. Miejsce i rola ogrodnictwa polskiego na tle węgierskiego, niemieckiego i holenderskiego. [W] *Gospodarstwa ogrodnicze w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej*, 19-27. Warszawa: IERiGŻ-PIB.

Summary

The changes in the ground vegetables cultivation area and harvests in Poland and same EU countries have been studied. Research shows that Poland still take the 4th place in the EU, but today ex aequo with the Netherlands. Acreage and total harvest in Poland was for 14 years at a stable level with a decrease in the production of cabbage, carrots, beets and onions, and the yield and the average acreage is the lowest among the countries surveyed. The study shows that there is still a market for vegetables being the basis of Polish production, but it is necessary to faster the increase of productivity and average cultivation area.

Adres do korespondencji
prof. dr hab. Lilianna Jabłońska, mgr inż. Lidia Gunerka, mgr Andrzej Hornowski
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Ogrodnictwa, Biotechnologii i Architektury Krajobrazu
Samodzielna Pracownia Organizacji i Ekonomiki Ogrodnictwa
ul. Nowoursynowska 159, 02-787 Warszawa
tel. (22) 593 20 23
e-mail: lilianna_jablonska@sggw.pl, lidia_gunerka@sggw.pl, andrzej_hornowski@sggw.pl